

מבוא

לאורך העשורים האחרונים גוף רחב של ספרות בשדה "מדעי המדינה" עסק בעמדותיהם הפוליטיות של אזרחים (Holbrook et al., 2001; McAllister, 2016). בכלל זה, חוקרים מציינים כי עמדותיהם הפוליטיות של אזרחים, בייחוד בחברות דמוקרטיות, משפיעות על אופן הצבעתם ביום הבחירות (Montano & Kasprzyk, 2015). ואכן, מחקרים אמפיריים מלמדים כי לעמדותיהם של אזרחים כלפי פוליטיקאים, כגון מאפייניהם האישיים, תכונותיהם הנתפסות, אופן התנהלותם ברגעי לחץ ומשבר, מצבם הסוציו-אקונומי והאידיאולוגיה הכלכלית והמדינית שלהם, אפקט ממשי על נכונותם להצביע לפוליטיקאים וואו למפלגה שהם מייצגים (Holbrook, Krosnick, Visser, Gardner, & Cacioppo, 2001; Way & Masters, 1996).

על רקע החשיבות הרבה הטמונה בעמדותיהם של אזרחים כלפי פוליטיקאים ומפלגות, מחקרים רבים שנערכו עד כה ביקשו לבחון את הגורמים אשר מעצבים את עמדותיהם הפוליטיות של אנשים כגון - אופי הסיקור התקשורתי, תכונות המועמד, מבנה השלטון וכדומה (Buttice & Stone, 2012; McAllister, 2003; Schmitt-Beck & Farrell, 2016). בעוד שמספר מחקרים קודמים כבר עסקו בגורמים המנבאים עמדות פוליטיות, בחינת הספרות המחקרית בנושא "רגשות ועמדות פוליטיות" מעלה כי מספר מצומצם בלבד של מחקרים, בפרט בזירה של מדינת ישראל, בחנו את הקשר בין רגשותיהם של אנשים לבין עמדותיהם כלפי פוליטיקאים ומפלגות (Tversky & Kahneman 1991; Lodge Taber, 2005). במחקר הנוכחי נבקש להשלים חלק זה בספרות ולבחון את הקשר בין רגשות פחד (פחד מפני טרור; פחד מפני פשיעה) לבין עמדות אזרחים כלפי פוליטיקאים ומפלגות פוליטיות. בהתבסס על סקירת ספרות, במחקר זה העלנו את ההשערה כי ככל שמתתפי המחקר ידווחו על תחושת פחד גבוהה יותר מפני טרור ופשיעה, כך הם ידווחו על עמדות חיוביות יותר כלפי השלטון בישראל ופוליטיקאים ימניים העומדים בראש השלטון. כמו כן, שוער כי הקשר בין פחד מטרור ופשיעה לבין עמדות כלפי השלטון ופוליטיקאים ימניים יימצא חיובי וחזק יותר בקרב משתתפים בעלי אוריאנטציה ימנית, בהשוואה למשתתפים בעלי אוריאנטציה שמאלנית.

על מנת לבחון את השערות המחקר, במסגרת המחקר הנוכחי יידגמו 400 משתתפים, 200 מהם בעלי אוריאנטציה פוליטית ימנית ו 200 בעלי אוריאנטציה פוליטית שמאלנית. המשתתפים יידגמו תוך שימוש בדגימת "מכסה" ו"נוחות". משתתפי המחקר יתבקשו למלא שאלוני דיווח עצמי (שאלוני נייר ועיפרון) בנושא "פחד מטרור", "פחד מפשיעה", "אוריאנטציה פוליטית", "עמדות פוליטיות" ומשתנים סוציו-דמוגרפיים. ניתוח הנתונים ייערך תוך יישום של מבחן פירסון, מבחני גרסיה ליניארית ומבחן לבחינת אפקט אינטראקציה.

לממצאי המחקר הנוכחי צפויה תרומה חשובה לספרות בשדה "מדעי המדינה". בכלל זה, כאמור, מחקרים שנערכו עד כה, לרבות במדינת ישראל, לא בחנו את הקשר בין רגשות פחד מפני טרור ופשיעה לבין עמדותיהם של אזרחים כלפי פוליטיקאים ומפלגות בעלות אוריאנטציה פוליטית ימנית. כמו כן, מחקרים שנערכו עד כה לא בחנו האם הקשר בין הגורמים המופיעים לעיל בא לידי ביטוי באופן שונה בקרב אזרחים בעלי עמדה פוליטית ימנית ושמאלית. ממצאי המחקר הנוכחי צפויים לשפוך אור כלפי סוגיות אלו. בפן היישומי, על פוליטיקאים, גורמי ממשל ומנהלי קמפיינים פוליטיים להעניק תשומת לב וחשיבות רבה לתוצאות מחקר זה. ממצאי המחקר עתידים לסייע להבין את האפקט של זריעת פחד על עמדותיהם של אזרחים, וכך, על נכונותם להצביע לפוליטיקאים ומפלגותיהם ביום הבחירות. לאור הממצאים שיופקו במחקר זה, מנהלי קמפיינים פוליטיים, כמו גם, מועמדים לבחירות, יוכלו לגבש אסטרטגיית פרסום

המבוססת על מדיניות מבוססת ממצאים (Evidence based policy) כאמצעי להגביר את נכונותם של אזרחים להצביע למועמדים פוליטיים.

סקירת ספרות

עמדות כלפי פוליטיקאים – הגדרה וחשיבות

ככלל, המונח "עמדות" מתייחס למכלול האמונות, כוונות וכוונות התנהגותיות של אנשים כלפי אדם, אובייקט או אירוע מסוים. בעוד שרגשות מתייחסים לאופן בו אינדיבידואלים חווים באופן בלתי מודע אובייקטים, אירועים או אנשים אחרים, עמדות מתייחסות לאופן בו אינדיבידואלים שופטים, מעריכים ותופסים אנשים אחרים על בסיס שיקולים רציונאליים, לוגיים, תועלתניים ומודעים. בנוסף, בעוד שרגשותיהם של אנשים כלפי אובייקטים ואנשים נטים להימשך לפרק זמן קצר (שניות עד דקות), עמדותיהם של אנשים כלפי אובייקטים ואנשים אחרים נטים להיות יציבים יחסית ולהימשך על פני רצף זמן ממושך (Shane & Glinow, 2010). בהקשר של המחקר הנוכחי, עמדות פוליטיות משקפות דעות וערכים של אינדיבידואלים בהתייחס לנושאים, אירועים, מפלגות או פוליטיקאים מסוימים. עמדות אלו מתייחסות, בין היתר, לתפיסת פוליטיקאים וגופי שלטון על בסיס קריטריונים שונים, כגון - הוגנות, אפליה, יושרה ומוסר, שוויון וכדומה. ייחוסים מסוג זה קשורים לאופי התנהגותם, בחירותיהם, השתתפותם ותמיכתם של אזרחים במפלגות או דמויות פוליטיות בעתיד (Lee & Cappella, 2001)

לאורך העשורים האחרונים, מחקרים בתחום מדעי המדינה העלו שאלות הנוגעות לעמדותיהם הפוליטיות של אזרחים, כגון - מהי החשיבות העומדת מאחורי עמדותיהם של אזרחים כלפי פוליטיקאים? מדוע ישנה חשיבות לבחון את עמדות הציבור כלפי מועמדים פוליטיים? בהקשר לשאלות אלו, גוף רחב של ספרות מעלה קשר בין עמדות של אנשים לבין כוונות התנהגותיות והתנהגותם הממשית (Ajzen, 1991). בהקשר זה, לפי תיאורית ההתנהגות המתוכננת (TPB-Theory of planned behaviour) שפיתח אייזן (Ajzen, 1991) בני אדם הם יצורים רציונאליים אשר מבססים את החלטותיהם על שיקולי עלות מול תועלת ומתחשבים בהשלכות אשר עשויות לנבוע בעתיד מפעולותיהם. לפי אייזן (Ajzen, 1991; Montano & Kasprzyk, 2015), עמדותיהם של אנשים מנבאות באופן ישיר את כוונותיהם, ובאופן עקיף, את התנהגותם הממשית. בהמשך לכך, לפי מודל ה-TPB כוונותיהם של אינדיבידואלים הינן המנבא החזק ביותר לחיזוי התנהגותם בעתיד. כמו כן, מחקרים מעידים כי עמדותיהם וכוונותיהם של אנשים מנבאים באופן חיובי וחזק את רמת המאמץ שפרטים מוכנים להשקיע בביצוע משימות. על כן, עמדותיהם של אנשים מנבאות את התנהגויותם, כמו גם, את כמות הזמן והמשאבים שאינדיבידואלים מגלים נכונות להשקיע בעת ביצוע פעולות (Ajzen, 1991).

בקונטקסט הפוליטי, בהתאם להנחות תיאוריית ה-TPB, עמדותיהם של אזרחים כלפי מועמדים פוליטיים עשויות להשפיע על כוונותיהם להצביע למועמדים או מפלגות פוליטיות בעתיד, ואף להתנהגות ממשית של הצבעה בבחירות (Montano & Kasprzyk, 2015). ואכן, מחקרים אמפיריים מעלים כי לעמדותיהם של אזרחים כלפי פוליטיקאים, כגון מאפייניהם האישיים (למשל – גובה, משקל, מראה חיצוני), תכונותיהם הנתפסות (למשל – יכולת מנהיגות, כריזמה, אינטליגנציה וכדומה), אופן התנהלותם ברגעי לחץ ומשבר, מצבם הסוציו-אקונומי והאידיאולוגיה הכלכלית/מדינית שלהם, אפקט ממשי על נכונותם להצביע לפוליטיקאים, ואז למפלגה שהם מייצגים ביום הבחירות (Holbrook, Krosnick, Visser, Gardner, & Cacioppo, 2001; Way & Masters, 1996). לפי הולברוק ועמיתיו (Holbrook, et al., 2001) בעיקרה,